

Tårnby Gymnasium

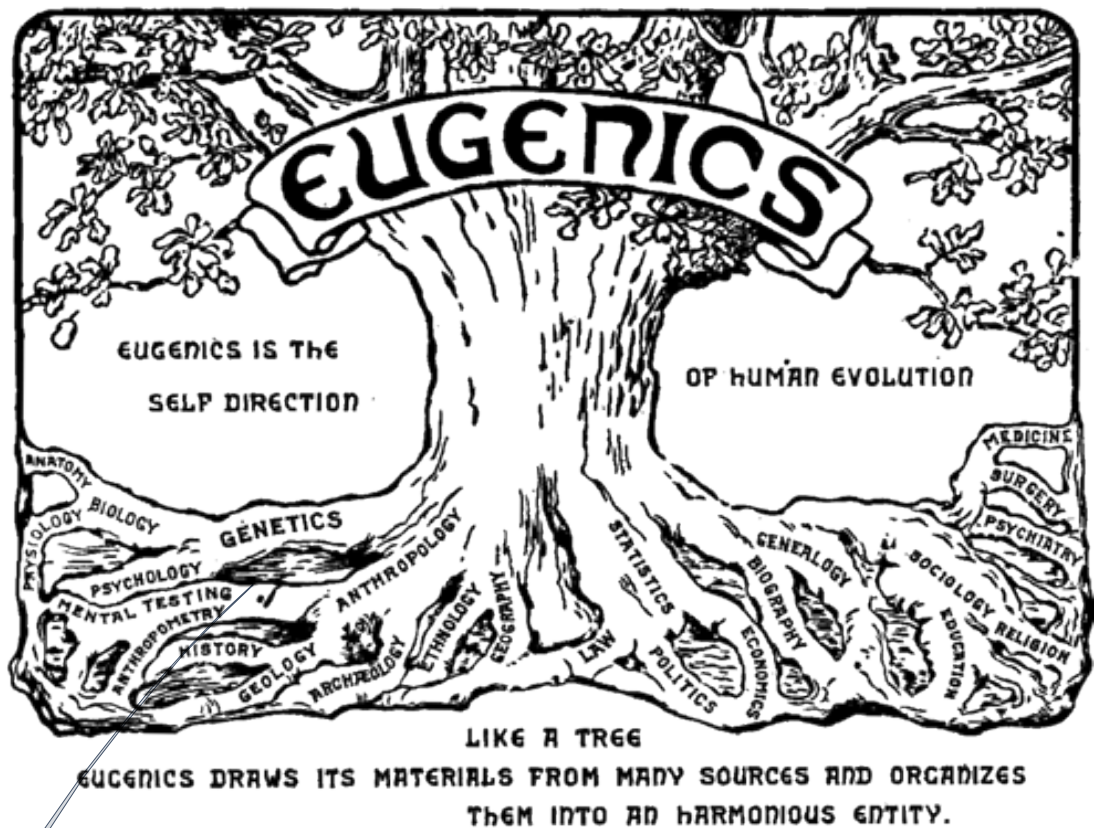
Studieretningsprojekt, Samlet vurd. (6647--Gym

03-04-2020

03-04-2020

Racehygiejne

Studieretningsprojekt 2020

Billedet er logoet fra The Second International Congress of Eugenics, 1921.

TÅRNBY GYMNASIUM

OPGAVEFORMULERING

Racehygiejne

- Redegør for begrebet eugenik, og i korte træk, for eugenikkens udbredelse fra 1800-tallet til nutiden.
- Analyser hvordan den nazistiske raceideologi byggede på eugenikkens teorier og hvordan dette blev ført ud i praksis i Nazityskland i perioden 1933-1945. Inddrag selvvalgte kilder.
- Diskuter og perspektiver til eugenik og racehygiejne i dag.

Besvarelsen skal have et omfang af 15-20 normalsider á 2400 anslag (inkl. mellemrum).

Vedlagte bilag skal inddrages i besvarelsen:

Bilag 1: Artikel fra Information 19.05.19: Studier i intelligens og race er et akademisk minefelt, som det er svært for forskere at navigere i.

<https://www.information.dk/moti/2019/05/studier-intelligens-race-akademisk-minefelt-svaert-for-skere-navigere> Set 05-03-20.

RESUME

Dette projekt undersøger den eugeniske bevægelse, og fokuserer især på det nazistiske Tyskland.

Dette gøres gennem en redegørelse af begrebet eugenik, og en analyse af Adolf Hitlers *Mein Kampf* kapitel 11 med fokus på, hvordan eugenikken kommer til udtryk heri. Derudover tages der udgangspunkt i andre førstehåndskilder, der belyser hvordan eugenikken kom til udtryk i praksis i det nazistiske Tyskland. Projektet interesserer sig derudover for, hvordan eugenik kommer til udtryk i dag, hvilket undersøges gennem en perspektivering og diskussion af forskellige eugeniske aspekter. Ved brug af videnskabsteoretiske metoder kan projektet konkludere, at eugenik er en videnskabelig og politisk bevægelse, der koncentrerer sig om at forædle menneskets og samfundets genpulje. På denne baggrund kan det konkluderes at eugenikken var et videnskabeligt grundlag for den nazistiske raceideologi, og at denne blev ført ud i praksis gennem eugeniske metoder, såsom tvangssterilisation og folkemord af såkaldte 'mindreværdige'. I forbindelse med dette spillede nazistisk propaganda en stor rolle. Projektet kan ydermere konstatere at eugeniske aspekter stadig ses i dag, både teoretisk og praktisk, omend de adskiller sig fra datidens eugenik, blandt andet grundet den bredere genetiske viden.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Opgaveformulering	2
Resume	2
Indledning	4
Eugenikkens oprindelse og udvikling	5
<i>Genetisk nedarvning</i>	5
<i>Naturlig selektion</i>	6
<i>Socialdarwinisme og eugenik</i>	7
<i>Eugenikkens udbredelse</i>	8
De eugeniske teorier og den nazistiske raceideologi	9
<i>Mein Kampf, kapitel 11: Folk og Race</i>	9
Den nazistiske raceideologi i praksis	13
<i>Lovgivning om tvangssterilisation og aktion T4</i>	13
<i>Legitimerende propaganda</i>	14
<i>Holocaust</i>	15
Nutidens eugenik	18
<i>Sterilisation i Indien</i>	18
<i>Moderne genetik sammenlignet med eugenik</i>	19
Konklusion	22
Litteraturliste	23
Bilag	26
<i>Bilag 1</i>	26
<i>Bilag 2</i>	27
<i>Bilag 3</i>	28
<i>Bilag 4</i>	29
<i>Bilag 5</i>	30

INDLEDNING

"If cannibalism is our greatest taboo, ... eugenics ... is a candidate for the second greatest."¹ Ordet eugenik er i dag et ord som langt de fleste tager afstand til, grundet de konsekvenser som den eugeniske bevægelse medførte. Eugenikken var en omfattende videnskabelig og politisk bevægelse, som beskæftigede sig med at forbedre samfundets genpulje, hvilket især kom til udtryk i det nazistiske Tyskland gennem blandt andet holocaust. I denne opgave ønsker jeg at undersøge hvad der definerer og kendetegner eugenikken, og hvordan bevægelsen fik medhold i store dele af verden. Jeg vil især gå i dybden med, hvordan den nazistiske raceideologi var inspireret af eugenik og hvordan dette blev ført ud i praksis. Dette vil blive gjort gennem en analyse af Adolf Hitlers *Mein Kampf*, og forskellige førstehåndskilder, heriblandt nazistisk propaganda. Til sidst vil jeg undersøge om forskellige aspekter af eugenikken stadig ses i dag, og diskutere om fosterdiagnostik kan kategoriseres som eugenik. Den viden der skabes i opgaven er bygget på teorier af C. Darwin og G. Mendel, som begge har arbejdet induktivt, altså de har ud fra observationer fremstillet teorier. Deres undersøgelser har været nomotetiske, eftersom de har søgt en generel viden, og dermed har de også søgt kausale forklaringer. Derudover har deres arbejde indebåret kvantitativt arbejde. Den viden jeg har opnået ud fra Darwins og Mendels undersøgelser, har jeg benyttet i en kildekritisk historisk analyse af *Mein Kampf*, hvor jeg også benytter den hermeneutiske spiral. Herved har jeg arbejdet idiografisk, og jeg opnår en dybere viden om kilden. Derudover har jeg arbejdet diakront i min opgave, og skiftevis undersøgt eugenikkens teori og praksis. Ved at arbejde både med det naturvidenskabelige og det humanistiske fakultet, og dermed flere forskellige metoder og begrebspar, opnår jeg en bredere tværfaglig viden.

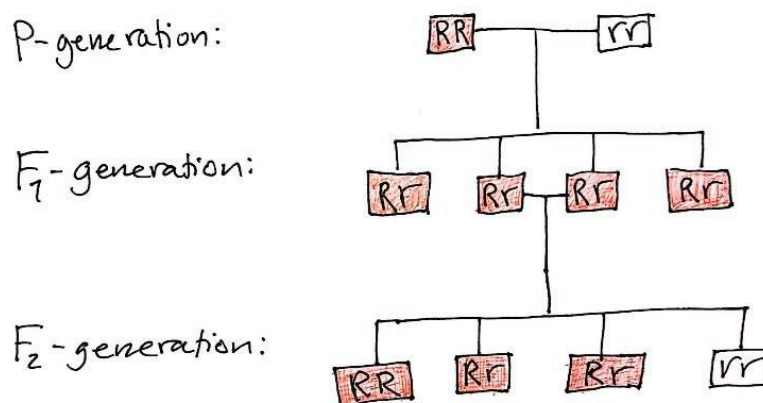
¹ Dawkins, Richard: *The Genetic Revolution and Human Rights*, s. xiii, Oxford University Press, 1990.

EUGENIKKENS OPRINDELSE OG UDVIKLING

Eugenik, også kaldet racehygiejne, er en bevægelse, som oftest forbindes med Adolf Hitlers regime og det nazistiske Tyskland, men begrebet eugenik opstod allerede i 1800-tallet. Eugenik betyder rent sprogligt ”af god byrd”, og det bygger på en forestilling om, at man kan og bør forbedre den menneskelige arvmasse, enten gennem positiv eugenik, som indbefatter at man opmuntrer individer med ønskede gener til at reproducere, eller gennem negativ eugenik, hvor man forhindrer individer med uønskede gener i at reproducere. Formålet med dette var altså at forædle menneskets genpulje.²

GENETISK NEDARVNING

For at forstå begrebet eugenik yderligere, er det nødvendigt også at forstå hvordan gener nedarves. I 1860'erne udførte munken Gregor Mendel³ en lang række forsøg med ærteblomster, som kom til at danne grundlaget for vores forståelse af genetisk nedarvning. Han fandt ud af, at hvis man parrede rene linjer af rødviolette blomster med rene linjer af hvide blomster, udtrykt ved P-generationen, så ville afkommet F₁-generationen blive rødviolet. Hvis man derefter selvbestøvede afkommet, ville dets afkom F₂-generationen have både rødviolette og hvide blomster. Ud fra dette konkluderede han, at ethvert individ har to arveanlæg, eller gener som vi kalder det i dag⁴, for hver egenskab eller karaktertræk, hvor de to gener adskilles ved meiose, sådan at der nedarves et gen fra hver forælder. Han kunne ydermere konkludere, at eftersom alle blomsterne i F₁ afkommet var rødviolette, så måtte genet for rødviolet overskygge genet for hvid. Han kaldte det overskyggende gen for det dominante gen, og det afvigende gen for det recessive gen, hvor det dominante gen udtrykkes med et stort bogstav og det recessive gen udtrykkes med et lille bogstav. Sammensætningen af generne, også kaldet genotypen, er altså det, der bestemmer hvordan et individ ser ud, og hvordan disse gener kommer til udtryk kaldes for fænotypen. På den måde kan forsøget udtrykkes ved et stamtræ, hvor genotypen er markeret med R som det dominante gen for den rødviolette farve, og r som det recessive gen for den hvide farve, og hvor fænotypen er markeret med farven rød eller hvid:

FIGUR 1: STAMTRÆ OVER NEDARVNING AF FARVE HOS ÆRTEBLOMSTER

² Andersen, Nina Trige: *Racehygiejne*, faktalink.dk, januar 2014.

³ Hjermitsev, Hans Henrik: *Gregor Mendel*, evolution.dk.

⁴ Begrebet gener blev brugt første gang af Wilhelm Johannsen i 1909 (Hjermitsev, Hans Henrik: *Tidlig genetik*, evolution.dk)

De to gener i genotypen, som er to forskellige udgaver af et gen, kalder man alleller. Hvis et individ har to ens allelle gener, for eksempel RR eller rr så kaldes det homozygot, og hvis individet har to forskellige allelle gener, for eksempel Rr, så kaldes det heterozygot. Det vil sige at i P-generationen er alle individerne homozygote, og i F₁-generationen er alle individerne heterozygote, hvor der så ses to homozygote individer og to heterozygote individer i F₂-generationen. Når en enkelt egenskab er bestemt af ét genpar, som i dette tilfælde, kaldes det monogen nedarvning. Dominans forholdene er dog ikke altid så simple som dette. Der er mange faktorer, der påvirker genetisk nedarvning, heriblandt miljøet, og der er ofte flere gener involveret ved et karaktertræk, hvilket man ikke vidste i Mendels tid.⁵

NATURLIG SELEKTION

Baggrunden for ønsket om at forbedre mennesket gennem systematisk avl var Charles Darwins evolutionsteori fra 1859 som forklarer, hvordan alle dyr og planter udvikler sig over en lang tidsperiode grundet en naturlig selektion, der opstår i kampen om overlevelse. På dette tidspunkt kendte man ikke til Mendels teori bag den genetiske nedarvning, men man vidste dog, at karaktertræk og egenskaber nogle gange gik i arv og nogle gange ikke gjorde, samt at nogle karaktertræk sprang generationer over for derefter at vise sig igen.⁶ På dette grundlag, samt grundlaget om at alle individer i en art varierer, og at alle individer producerer mere afkom end hvad der når en kønsmoden alder, dannede Darwin sine teorier omkring evolution, og naturlig selektion, som sammenfattes i dette citat:

”Hvis der opstår variationer, som er nyttige for en organisme, vil det være disse individer, der har de bedste chancer i kampen for tilværelsen; og på grund af arvelovene vil de være tilbøjelige til at producere afkom, som besidder de samme nyttige egenskaber. Dette princip om bevarelse af variationer har jeg kaldt naturlig selektion”⁷

Darwin forklarer altså, at hvis alle levende individer i en art varierer genetisk, og hvis der opstår en kamp om overlevelsen for en bestemt art eller mellem bestemte arter, så vil de individer eller den art, der er bedst tilpasset miljøet overleve, mens de individer som ikke er tilpasset miljøet vil dø inden de når at reproducere. Den naturlige selektion vil favorisere de karaktertræk, eller gener, som er mest fordelagtige i kampen om overlevelse, og de individer som har disse favorable gener vil overleve og viderebringe generne ved reproduktion. Dette vil medføre, at en art udvikler sig over en lang tidsperiode og tilpasser sig miljøet bedre. Ved ændringer i miljøet vil nye gener blive favoriseret og de individer der ikke lever genetisk op til ændringen vil i mindre grad overleve.⁸

⁵ Egebo, Als Lone: *Genetikbogen B+A*, s. 22-27, Nucleus Forlag ApS, 2015.

⁶ Darwin, Charles: *Arternes oprindelse* s. 45, 2009

⁷ Darwin, Charles: *Arternes oprindelse* s. 121, 2009

⁸ Darwin, Charles: *Arternes oprindelse* s. 121-122, 2009

SOCIALDARWINISME OG EUGENIK

I slutningen af 1800-tallet i England udvikledes en bevægelse, som i dag kaldes socialdarwinisme og som var en direkte inspirationskilde til eugenik og racehygiejne. Her overførte man Darwins teorier omkring dyr og planter til mennesket, hvor selektionsprincippet blev model for sociale og politiske tiltag. Man anså altså samfundet som en organisk enhed og samfundsudvikling som værende styret af selektionsprincippet, hvor de mennesker, som besad de bedste egenskaber klarede sig bedst i samfundet. Dette samfundsvidenskabelige synspunkt blev af sociolog Herbert Spencer sammenfattet til udtrykket '*survival of the fittest*'⁹.^{10 11}

I Sir Francis Galtons undersøgelse *Hereditary Genius* fra 1869 undersøgte han via stamtræer, hvilke kvalifikationer og karaktertræk ved mennesket, der producerede det bedste menneske. Han konkluderede at de mennesker som besad de bedste egenskaber kunne sammenkobles med de sociale klasser i samfundet. Galton mente at de mest ansete familier i samfundet, altså den øverste samfundsklasse, var dem som producerede afkom af bedst kvalitet. De var altså i besiddelse af bedre arvemateriale end de lavere samfundsklasser. Dette var et problem i og med, at de lave samfundslag havde en tendens til at reproducere mere end de højere samfundslag.¹² Han overførte også dette til menneske racer, hvor han mente at den nordiske race var klart overlegen.¹³

Efter yderligere undersøgelse kom Galton frem til endnu en konklusion, som var baseret på en opfattelse af at alle karaktertræk ved mennesket var determineret af gener, og at miljøet ingen rigtig indflydelse havde.¹⁴ Herved konkluderede han at dårlige karaktertræk, som var mest fremtrædende ved de lave samfundslag, eksempelvis kriminalitet, alkoholisme, og åndsvagthed, dels var arvelige og dels var tegn på degeneration af samfundet. Galton mente desuden at den høje reproduktion blandt lave samfundsklasser bidrog til denne degeneration.

Ud fra Darwins evolutionslære havde Galton tolket, at mennesket havde rejst sig fra et primitivt og dyrisk stadie imod et højerestående civilt samfund, og han mente derfor at disse degenerationstræk burde stoppes. Dette var især gældende eftersom den naturlige selektion var sat ud af kraft, grundet det voksende sikkerhedsnet i samfundet. Galton mente, at det var menneskets pligt at overtage og accelerere denne proces, hvormed mennesket og samfundet forbedres, og degenerationen stoppes. Hermed opstod begrebet eugenik i 1883.¹⁵ Han definerede selv begrebet Eugenik med dette citat:

*"The study of agencies under social control that may improve or impair the racial qualities of future generations, either physically or mentally"*¹⁶

⁹ Spencer, Herbert: *Principles of Biology*, s. 444, 1864

¹⁰ Andersen, Nina Trige: *Racehygiejne*, faktalink.dk, januar 2014.

¹¹ History.com editors: *Social Darwinisme*, history.com, senest opdateret 21. August 2018

¹² Kirkebæk, Birgit: *Racehygiejnens fødsel i Gén-vejen*, s. 21-23, Forlaget Thorup, 1922.

¹³ Galton, Francis: *Africa for the chinese*, galton.org, 5. juni 1873

¹⁴ Gilham, Nicolas W.: *Sir Francis Galton and the birth of Eugenics*, annualreviews.org, december 2001.

¹⁵ Kirkebæk, Birgit: *Racehygiejnens fødsel i Gén-vejen*, s. 21-23, Forlaget Thorup, 1922.

¹⁶ Galton, Sir Francis: *Probability, the foundation of eugenics*, s. 81 i *Essays in Eugenics*, The Eugenics Education Society, 1909.

Galton anså altså eugenikken for en videnskab, der beskæftiger sig med hvilke kvaliteter der forbedrer eller forringer mennesket. Formålet med eugenikken var derved at sikre afkom 'af god byrd', samt at forbedre menneskearten, ved at sørge for, at de bedste kvaliteter ved mennesket blev udviklet, og de dårlige kvaliteter blev udslettet. Dette var muligt igennem en kombination af positiv og negativ eugenik.¹⁷

EUGENIKKENS UDBREDELSE

Efter genopdagelse af Mendels arvelove i 1900-tallet, tog ideen omkring forbedring af befolkningen til i resten af verden. I USA blev der især foretaget meget forskning omkring racehygiejne, og mange forskere mente at kunne bevise, at uønskede karaktertræk såsom kriminalitet, lav intelligens, og 'åndssvaghed' var arveligt. Denne forskning blev dog delvist miskrediteret grundet fordomme og tilbøjeligheder, samt uklarheder i deres beskrivelser. Der blev for eksempel foretaget undersøgelser af familier, hvor nogle familiemedlemmer blev defineret ud fra hukommelsen, hvilket gjorde beskrivelserne usikre. Derudover var nogle af forskerne fordomsfulde, og de kunne altså presse uklare termer som 'åndssvaghed' ned over hovedet på bestemte familiemedlemmer, sådan at forskningen fik det ønskede resultat. På trods af den nu delvist miskrediteret eugenik i USA i 1930'erne, begyndte bevægelsen dog for alvor at få fremdrift i Tyskland.¹⁸

Ordene eugenik og racehygiejne bruges som synonymer, men begrebet 'racehygiejne' opstod først i Tyskland 1895¹⁹, hvor man beskæftigede sig med en mere radikal form for Eugenik, og hvor eugenikken fik en større politisk gennemslagskraft grundet den i forvejen voldsomme antisemitisme. For de nazistiske eugenikere handlede det om at beskytte den ariske race bedst muligt, og forhindre degeneration af racen. Formålet var altså at forhindre 'mindreværdige' i at reproducere, samt at forhindre krydsninger mellem racer, da dette ville føre til ødelæggelsen af den ariske race.²⁰

Efter 2. verdenskrig tog man officielt afstand fra eugenikken, men i mange lande foretog man stadig eugeniske indgreb, i form af tvangssterilisationer med mere.²¹ I dag ser vi stadig spor af eugenik i samfundet, og der er blandt andet stor debat om, hvorvidt genforskning har åbnet en mulighed for eugenikkens tilbagevenden. Hertil er især forsterddiagnostik under diskussion, eftersom det giver mulighed for selektiv abort af uønskede børn.²² Dette diskuteres yderligere i diskussionsdelen af denne opgave.

¹⁷ Gilham, Nicolas W.: *Sir Francis Galton and the birth of Eugenics*, annualreviews.org, december 2001.

¹⁸ Norrgard, Karen: *Human Testing, the Eugenics Movement, and IRBs*, Nature.com, 2008.

¹⁹ Fra: Ploetz, Alfred: *Grundlinien einer Rassen-Hygiene*, S. Fischer, 1895.

²⁰ The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 02 "Racial Delusions and the Selective Breeding of Humans", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret 1. januar 2012.

²¹ Et eksempel på dette er sterilisationerne af kvinder på Sprogø i Danmark, som foregik indtil 1961 (fra: Pedersen, Karen L. & Sloth, Pernille B.: *Barsk virkelighed bag ny dansk film: 'Åndsvage' kvinder blev gemt væk på øde ø og steriliseret*, dr.dk, 9. oktober 2018).

²² Andersen, Nina Trige: *Racehygiejne*, faktalink.dk, januar 2014.

DE EUGENISKE TEORIER OG DEN NAZISTISKE RACEIDEOLOGI

I store dele af den vestlige verden førte eugenikkens teorier og forskning til sterilisation af mindre-værdige, og i Tyskland tog man skridtet videre. Eugenikken udgjorde den videnskabelige basis, som blev grundlag og argument for den massive racehygiejniske bevægelse. Eugenikken, samt den stigende antisemitisme og datidens rationalisme kulminerede i masseudryddelser af de befolkningsgrupper som man mente udgjorde en trussel mod den ariske race og befolkningsudviklingen. Blandt de underlødige hørte handicappede og især jøder til.²³ Ved at tage udgangspunkt i Adolf Hitlers selvbiografi *Mein Kampf*, vil jeg belyse den nazistiske raceideologi, og herunder hvordan denne var inspireret af eugeniske teorier.

MEIN KAMPF, KAPITEL 11: FOLK OG RACE

Mein Kampf er en selvbiografi, som også indeholder politiske ideologier, skrevet af Adolf Hitler under hans fængselstid fra 1923-24 efter et forsøg på at vælte regeringsmagten i Tyskland.²⁴ Bogen er udgivet i to bind, første bind i 1925 og andet bind i 1927, altså en periode hvor antisemitismen herskede i Tyskland og hvor man havde behov for en syndebuk efter nederlaget i 1. verdenskrig. Der tages udgangspunkt i bind 1 kapitel 11 *Folk og race*. Kapitlet handler om Hitlers raceideologiske synspunkter, der fokuserer på, at den jødiske race er den usleste, og at den ariske race er den ædleste, som derfor skal beskyttes mod degeneration. Afsender af kilden er altså Hitler, og modtageren er den tyske befolkning.²⁵ Det enkelte kapitel har til formål at overbevise modtageren om, at den ariske race er den bedste og at den derfor ikke bør blandes med andre racer. Formålet med værket i det store hele var desuden at legitimere Hitlers førerrolle i samfundet, samt at redegøre for de nazistiske ideologier og overbevise modtageren om, at disse var vejen frem. Værket repræsenterer derfor ikke kun Hitlers egne synspunkter, men også nazisternes synspunkter. Værket har derfor også en klar tendens, eftersom den kun repræsenterer de nazistiske synspunkter, og den bruges derfor som et levn. Værket benyttes desuden som en førstehåndskilde til at belyse Hitlers og nazisternes syn på racerenhed, eftersom den er skrevet af Hitler selv i starten af nazismens politiske gennembrud.²⁶

Hitler indleder kapitel 11 *Folk og race* med at redegøre for, hvad han mener er grundsætningen for naturens virke, og derfor også menneskets virke:

*“... samtlige levende væsener på jorden slutter sig hver til sin art. Enhver krydsning mellem to ikke lige højtstående væsener resulterer i en mellemtung mellem de to forældre Følgelig vil dette afkom senere hen bukke under i kampen mod de højeststående Den stærkeste skal herske og ikke smelte sammen med den svage, så at den derved ofrer sin egen storhed.”*²⁷

Han mener således at parring mellem to ikke-ligeværdige individer strider imod naturens vilje til at forbedre en art, eftersom afkommet aldrig vil sejre over de højerestående individer. Dette vil ifølge

²³ Kristiansen, Søren: Racehygiejne var en afgørende drivkraft bag holocaust, Berlingske Tidende, 1996.

²⁴ Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, kapitel 4: Nazisme og økonomisk stabilitet s. 30, 1998

²⁵ Hitler, Adolf: *Mein kampf*, forord, Jørgen Paludans Forlag, 1966.

²⁶ Hitler, Adolf: *Mein kampf*, kapitel 11: Folk og race, Jørgen Paludans Forlag, 1966.

²⁷ Hitler, Adolf: *Mein kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 41% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

Hitler føre til degeneration af den højtstående, og derfor er det den højtståendes opgave at herske uden at blandes med de laverestående. Således mener han også, at alle dyr og mennesker har en naturlig trang til racerenhed, da racen på den måde har størst mulighed for at overleve og udvikles. På den måde inspireres han af Darwins teorier om naturlig selektion. Han trækker derefter disse naturlove over på mennesket og bevæger sig ind i det eugeniske felt, hvor han gør opmærksom på, at hvis den daglige kamp for overlevelse indstilles så vil den højeststående race gå til grunde:

*"Da nemlig det underlødige altid talmæssigt overgår det bedste, ville det dårligere under samme livsvilkår og forplantningsmuligheder formere sig så meget, at det gode nødtvunget måtte træde i baggrunden. Der må altså foretages en ændring til gunst for det bedste"*²⁸

Her tager han udgangspunkt i eugenikkens principper om, at hvis den naturlige selektion ophører, så er det menneskets pligt at tage over, hvilket især er grundlæggende eftersom de laverestående reproducerer mere og end de højtstående. Ifølge Hitler skal man således for alt i verden beskytte den højtstående race. Det vil sige, at mennesket aktivt skal foretage ændringer, som fremmer menneskehedens udvikling ved at sørge for, at det er de bedste menneskelige kvaliteter, der går i arv til fremtidige generationer - altså mennesket skal aktivt forhindre racerkrusninger. Her ser vi en direkte inspiration af eugenikkens teorier.

Ved at tage udgangspunkt i naturen lægger Hitler et rationelt grundlag for sin argumentation, hvilket appellerer til menneskets logik og legitimerer hans tanker. Derudover benytter Hitler også Gud som argumentation: *"At hidføre en sådan udvikling vil sige det samme som at synde mod den evige skabers vilje."*²⁹ Her argumenterer han for at hvis man bryder den naturlige racerenhed så synder man også mod gud. Ved at inddrage gud appellerer han til den religiøse befolkningsgruppe, fordi med kirken på sin side blev hans formål legitimeret overfor befolkningen.

På denne måde lægger Hitler, ved brug af de rationelle eugeniske teorier grund for sin raceideologiske tanke om, at den stærkes blod ikke skal blandes med den svages, da dette vil hindre og ødelægges menneskets udvikling. Hitler mener ydermere at menneskets udvikling og fremdrift kommer af dets evne til at skabe kultur, da mennesket derved hæver sig fra den dyriske og primitive verden. Dertil mener han, at det er den ariske race, der er grundlæggeren af denne kultur, imens andre racer enten er kulturbærere, det vil sige at de blot videreudvikler den ariske kultur, eller kulturødelæggere. Denne holdning kommer til udtryk i dette citat:

*"Han [arieren] er menneskehedens Prometheus, af hvis lyse hjerne geniets guddommelige gnist til enhver tid er udsprunget, stadig tændende hin ild, der som erkendelse oplyste de tavse hemmeligheders nat og på den måde tillod mennesket at stige til at blive de andre jordiske væsners behersker. Sæt ham til side - og det dybeste mørke vil måske allerede efter få årtusinde atter sænke sig over jorden, den menneskelige kultur vil gå til grunde og verden lægges øde."*³⁰

²⁸ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 41% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

²⁹ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 41% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

³⁰ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 42% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

Prometeus er i græsk mytologi kulturhøroen som stjæler gudernes ild og bringer den til mennesket, så de derved kan adskille sig fra dyrene.³¹ Denne sammenligning tydeliggør Hitlers syn på arieren som den stærkeste, ædleste og mest geniale race, den race som hele menneskehedsens skylder dens udvikling. Den ariske race er dermed også den race med det rene blod, som for alt i verden ikke må blande sit blod med laverestående væsener, da menneskenes kultur dermed over tid vil møde sin undergang. Mennesket må dermed underlægge sig naturens love for at bevare kulturen. Her ses en tydelig parallel til eugenikken, eftersom det er menneskets pligt at sørge for det ariske blods renhed, og derved sikre menneskets udvikling.

Af de laverestående racer mener Hitler klart og tydeligt, at jøden er den værste, og at denne 'race' udgør den største trussel mod menneskenes kultur. Først og fremmest mener Hitler, at den jødiske religion blot er et dække for jøden: *"Hans tilværelse inden for andre folkeslag kan kun blive varig, hvis det lykkes ham at vække den tro, at han ikke hører til et folk, men til et..., 'religionssamfund'."*³² Religion skjuler altså jødens egentlige ophav som en race for sig selv, og man skal derfor ikke lade sig snyde af jøden. Grunden til at Hitler mener at Jøden er den laveste race af alle, er den manglende idealisme som arieren besidder, men som jøden ikke gør. Denne idealisme er forudsætningen for al kultur, og beskrives således af Hitler: *"Kronen på al offervilje er at give sit eget liv hen til fordel for samfundet.... Den principielle tankegang, som afføder en sådan handle måde, kalder vi til forskel fra egoisme og egen nytte - idealisme."*³³ Idealismen bygger altså på organismetanken og indebærer arierens vilje til at ofre sig selv for helhedens bedste, og på den måde kan det lykkes for arieren at skabe kultur. Jøden er derimod præget af egoisme og hvis ikke de er tvunget til enighed grundet en fælles fjende eller lignende, så bliver jøderne som Hitler beskriver det: *"... til en flok rotter, som udkæmper en blodig strid indbyrdes."*³⁴ Af denne grund har jøden ikke på samme måde som arieren bevæget sig væk fra det dyriske, og jøden har altså ikke mulighed for selv at skabe kultur. Dette betyder ifølge Hitler at jøden derfor snylter på arierens kultur:

*"Han er og bliver den typiske parasit, der som en skadelig bacille breder sig mere og mere, når en gunstig jordbund indbyder dertil. Virkningen af hans tilværelse ligner ligeledes snylterens: Hvor han optræder, dør værtsfolket efter kortere eller længere tid."*³⁵

Dette er altså Hitler væsentligste argument for, hvorfor jøden er til fare for arieren, og dens kultur. Jøden skal nemlig ikke ses som et menneske i sig selv, men snarere som et dyr, hvis formål det er at ødelægge og undertvinge den ariske race. Hertil er det altså nødvendigt for arieren at se jøden for hvad den er, ikke et religionssamfund og ikke et menneske, men tværtimod en anden race på niveau med rotter og parasitter. Det er ligeledes nødvendigt at arieren, som den højeststående, sætter en stopper for jøden som den laveststående, af eugeniske årsager, nemlig for at bevare og fremme menneskets udvikling og kultur, da jøden sætter en stopper for dette. Hertil er det aller vigtigste at arieren ikke nedværdiger sig selv til at blande blod med jøden, da dette ville være at forråde sin race

³¹ Tortzen, Chr. Gorm: *Prometheus*, Denstoredanske.dk, seneste opdateret d. 5. februar 2009 af redaktionen.

³² Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 44% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

³³ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 43% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

³⁴ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 44% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

³⁵ Hitler, Adolf: *Mein Kampf*, kapitel 11: Folk og race, ved 44% (se note i litteraturliste), Jørgen Paludans Forlag, 1966.

og sit samfund, og dermed et brud på arierens idealisme. Det ses altså tydeligt hvordan Hitler er inspireret af eugenikken, og at han benytter denne som grundlag for den nazistiske raceideologi, der var møntet på at den ariske race ikke skulle blandes med undermålere.

DEN NAZISTISKE RACEIDEOLOGI I PRAKSIS

Som det er gjort klart ved analysen af *Mein Kampf*, handlede kernen af den nazistiske raceideologi om, at den ariske race var den bedste og at de mindreværdige udgjorde en trussel mod arieren. Den nazistiske opfattelse af den perfekte race og det perfekte menneske inkluderede hverken handicappede, 'åndssvage', jøder eller andre som ansås for degenererede. I Tyskland iværksatte man derfor forskellige programmer som skulle forebygge den ariske races degeneration, heriblandt tvangssterilisation og eutanasi.³⁶

LOVGIVNING OM TVANGSSTERILISATION OG AKTION T4

Få måneder efter nazismens magtovertagelse blev det muligt at indføre en lov om tvangssterilisation. Denne lov blev offentlig gjort den 14. juli 1933, og den sagde, at enhver som led af en arvelig lidelse, der ifølge den medicinske videnskab ville medføre alvorlige fysiske eller mentale lidelser ved personens afkom, skulle tvangssteriliseres. Mange af de såkaldte lidelser var vurderingssager, heriblandt medfødt åndssvaghed, tilbagevendende sindssyge og alkoholisme.³⁷ Disse indebar meget uklare kriterier og satte folk, der afveg en smule fra normen i fare for at blive tvangssteriliseret. Loven blev senere hen udvidet til blandt andet at omfatte prostituerede og kriminelle, da disse også ansås for degenererede. Fra 1935 havde man desuden pligt til at overbevise myndighederne om, at ens afkom ikke ville risikere at lide under disse lidelser, inden man blev gift. Alt i alt blev der foretaget mellem 300.000 og 400.000 tvangssteriliseringer under det nazistiske styre.³⁸ På denne måde startede det nazistiske styres racerenhedsprogram, og eugenikken var ikke længere blot teori i Tyskland men nu også praksis.

Denne praksis blev videreudviklet til det eutanasi program, som blev kaldt aktion T4 og som blev iværksat i 1939, kort tid inden 2. verdenskrig startede. Det nazistiske styre mente at, ved at eliminere samfundets dødsvægte, herunder især handicappede, så ville man accelerere den positive udvikling af den ariske race, samt at det ville føre til store besparelser ved bla. hospitaler. Disse penge kunne altså i stedet frigøres til krigen der lurede om hjørnet.³⁹ Den 1. september 1939 autoriserede Hitler aktion T4, ved at give visse læger bemyndigelse til at varetage det såkaldte 'Gnadentod', altså medlidenhedsdrab.⁴⁰

Denne aktion blev forsøgt skjult for de pårørende familier og dermed for store dele af samfundet. Efter aflivelse af en patient sendte man familien et brev, hvori patientens død blev falsificeret som eksempelvis en hjernesvulst og hvor døden for patienten blev beskrevet som en forløsning⁴¹. I bilag 2 ses et eksempel på et sådant generisk brev, som er sendt til forældrene af Beatirx⁴² Leopold, hvis død er skjult som et tilfælde af tuberkulose. Det bliver beskrevet hvordan hendes mentale sygdom,

³⁶ Folkedrab.dk: *Sterilisation og eutanasi*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

³⁷ Folkedrab.dk: *Kilde: Lov om sterilisation*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

³⁸ Folkedrab.dk: *Sterilisation og eutanasi*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

³⁹ The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 08 "Operation T4", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret I 2012.

⁴⁰ Se bilag 2 for Hitlers autorisation.

⁴¹ Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, kapitel 9: jødeforfølgelse s. 79, 1998.

⁴² Hun hedder formentlig Beatrix, men i brevet står der Beatirx.

var en kval i livet, og at hendes død derfor skal ses som en forløsning. Ydermere var det inkluderet i brevene, at der var smittefare på de pågældende anstalter og derfor skulle ligene brændes øjeblikkeligt, hvilket også bidrog til at holde befolkningen uvidende.⁴³

I alt menes det, at der blev dræbt mere end 200.000 handicappede og andre uhelbredelig syge som nazisterne mente udgjorde en trussel mod folkesundheden under påskuddet af, at det var medlidenhedsdrab.⁴⁴ Dette viser altså den tydelige hierarkiske opdeling af det tyske samfund, hvor dem som ansås for en last mod samfundet var på niveau med dyr.

LEGITIMERENDE PROPAGANDA

Fra den tyske regerings side blev der gjort en stor indsats for at overbevise den tyske befolkning om, at de mindreværdige udgjorde en trussel mod befolkningen og folkesundheden, og dermed også for at legitimere både tvangssterilisationer og eutanasi programmet. Figur 2⁴⁵ og 3⁴⁶ er begge eksempler på tysk propaganda der havde netop dette formål. Afsenderen ved begge billeder er den nazistiske regering, eller nærmere det nazistiske propaganda ministerie, og kilden har derfor også en tendens. Modtagerene af plakaterne var den ariske del af den tyske befolkning. Begge kilder er førstehåndskilder til nazismens syn på handicappede og dem de anså for mindreværdige, samt førstehåndskilder til hvordan de forsøgte at overbevise folket om truslen som de mindreværdige udgjorde mod samfundet.

Plakaten på figur 2 er fra 1935, her ses en tabel, der viser udviklingen i befolkningen 120 år frem, hvis de mindreværdige får 4 børn, og de højeststående får 2 børn. Vi ser her den højtstående arier afbilledet som en ædel, ren og ideal mand, og den mindreværdige afbilledet som en mentalt handicappet mand i tjavsede klæder. Størrelsen af de to mænd viser procentdelen af befolkningen som enten mindreværdig eller højtstående, det vil sige at med

FIGUR 2, SE FULD STØRRELSE SOM BILAG

FIGUR 3, SE FULD STØRRELSE SOM BILAG

⁴³ Se bilag 2

⁴⁴ Folkedrab.dk: *Sterilisation og eutanasi*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

⁴⁵ Se bilag 3

⁴⁶ Se bilag 4

tiden vil den mindreværdige del af befolkningen vokse sig større og større, mens den højt stående del af befolkningen bliver mindre og mindre. Her ser vi altså det som eugenikken mente var et stort problem, nemlig at den lavtstående del af samfundet reproducerer mere end den højtstående, hvilket ville føre til degeneration af samfundet. Eugenikkens teorier var og er altså tydelige i denne plakat. Overfor store dele af befolkningen, heriblandt den højtstående del, har denne plakat virket som en skræmmeplakat, og som en legitimation for eugenisk tankegang. Med et kritisk syn på plakaten er det dog meget usandsynligt at plakaten er lavet ud fra videnskabelige eller statistiske undersøgelser, og den er derfor ikke virkelighedsnær. Plakaten er lavet kort tid efter loven om tvangssterilisering udkom og den har derfor især haft til formål at legitimere tvangssteriliseringerne, der skulle forhindre den udvikling som plakaten skildrer.

Figur 3 viser en propaganda plakat fra 1938 med en tegning af en bevægelsesbesværet mand siddende på en stol, samt en sygeplejer. Teksten på plakaten siger at en person, der lider af en arvelig sygdom, koster samfundet 60.000 RM i sin levetid, og derefter står der ”*Kammerat, det er også dine penge*”. Her siger plakaten altså indirekte at den mindreværdiges død er en stor besparelse for hele samfundet. Samtidig appellerer den også direkte til modtageren ved at sige, at modtagerens penge kunne bidrage til udviklingen af samfundet, i stedet for at gå til samfundets ’dødsvægte’. Budskabet er altså klart og tydeligt i plakaten, nemlig at opretholdelse af de mindreværdiges liv virker ødelæggende på samfundet, og plakaten virker derfor også legitimerende overfor eugenisk tankegang. Denne plakat er lavet kort tid inden eutanasi programmet for alvor begyndte, og den har altså især haft til formål at legitimere aflivelse af mindreværdige.

I begge plakater ses de eugeniske tanker tydeligt, i og med at de begge argumenterer for udryddelsen af den mindreværdige befolkningsgruppe til fordel for samfundets og den ariske races udvikling. Begge plakater benytter desuden økonomi som argumentation, hvilket især appellerede til et fattigt Tyskland efter 1. Verdenskrig.

HOLOCAUST

Eugenikken i praksis udvikledes yderligere til det vi i dag kalder holocaust. Det begyndte i 1935, hvor den nazistiske regering indførte Nürnberglovene, som blev begyndelse på den systematiske fjernelse af jøderne fra det tyske samfund. Disse love dækkede over to centrale antisemitistiske love. Den ene lov ”*Rigsborgerloven*” gjorde jøden til andenrangs borger, ved at fratage jøden borgerrettigheder, såsom stemmeret. Den anden lov ”*Lov om beskyttelse af det tyske blod og den tyske ære*”, definerede en jøde på baggrund af personens blod i stedet for religion, og forbød ægteskab, samt seksuelle forhold, mellem jøder og ikke-jøder. Denne havde altså blandt andet til formål at sikre den ariske races renhed, ud fra den eugeniske tankegang om at den ariske race var bedre end den jødiske ’race’. Nürnberglovene gav dermed et lovligt grundlag for diskrimination af jøder. I perioden op til anden verdenskrig blev flere og flere love vedtaget, som havde til formål at indskrænke jødens rettigheder i det politiske og sociale rum.⁴⁷

Jødelovene samt behandlingen af jøder var forstærket af propaganda, der blev produceret under det nazistiske styre og som havde til formål at intensivere antisemitismen blandt det tyske folk. Centralt

⁴⁷ Folkedrab.dk: *Nürnberg-lovene*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

blandt denne propaganda var filmen *Der Ewige Jude*, som udkom i november 1940. Den direkte afsender af filmen var propagandaminister Josef Goebbels⁴⁸, som på vegne af det nazistiske styre bestilte filmen, man kan derfor også betragte det nazistiske styre som afsender af filmen. Modtageren af filmen var den del af den tyske befolkning, som havde adgang til biografen. Formålet var at portrættere jøden som en mindreværdig snylter, samt at bringe dokumentation for dette. Et væsentligst virkemiddel, der bliver brugt til at bringe denne opfattelse i fokus, var sammenligningen mellem jøder og rotter. Dette sker både billedmæssigt, hvor der klippes skiftevis fra rotter til jøder, og det sker også ved tale: "*They [rats] represent the elements of sneakiness and subterranean destruction among animals, just as the Jews do among mankind.*"⁴⁹ Jøden sammenstilles ligeledes med parasitter og til sammen giver de to sammenligninger en opfattelse af jøden som snylter på Tyskland. Disse sammenligninger ses også i Hitlers *Mein Kampf* og det giver altså en tydelig forståelse af det nazistiske styres syn på jøder, samt deres fremstilling af jøderne. En anden pointe der bliver fremstillet i filmen er den snu jøde der snyder befolkningen: "*An essential trait of the Jew is that he always tries to hide his origin when among non-Jews*"⁵⁰ Dette fortæller altså at man ikke skal lade sig snyde af jøden, fordi som Hitler også fremhæver i *Mein Kampf*, så skjuler jøden sig bag sin religion, da jøden ifølge nazismen i virkeligheden er en race for sig. Filmen viser altså jøden som en undermåler, der kommer og snylter på den tyske befolkning under dække af at være religiøs. Filmen giver desuden tyskerne dokumentation og retfærdighed for deres jødehad, og forstærker derfor også antisemitismen. Kildekritisk er filmen dog meget utroværdig i og med at den manipulerer med seerens bevidsthed, blandt andet ved sammenspillet mellem billede og lyd. Filmen fungerer altså som et levn og en førstehåndskilde der viser hvordan jøderne blev fremstillet under anden verdenskrig. Man kan også betragte filmen som legitimation af koncentrationslejrene og behandlingen af jøder, eftersom den blev udgivet samtidig med de første deportationer af jøder til koncentrationslejre (som havde til formål at give den ariske race *lebensraum*⁵¹).

De første deportationer af jøder til koncentrationslejre begyndte efter krystalnatten⁵² i 1938.⁵³ Koncentrationslejrene fungerede på dette tidspunkt som arbejdslejre, men i 1941 begyndte man at forberede *die endlösung* som indebar udryddelseslejrene. Den endelige løsning havde til formål at udrydde jøderne totalt, og i efteråret 1941 begyndte deportationerne til arbejds- og udryddelseslejrene for alvor, hvorefter det industrielle massebord begyndte i 1942 ved gasningen af tusindvis af jøder om dagen.⁵⁴ I alt blev cirka 6 millioner jøder dræbt under 2. Verdenskrig.⁵⁵ I Tyskland kom de eu-

⁴⁸ Hornshøj-Møller: *Førermyten*, s. 255-256, Tidernes Skrifter, 1998.

⁴⁹ Hippler, Fritz: *Der Ewige Jude*, 09:41-09:45, 1940. Se note i litteraturlisten.

⁵⁰ Hippler, Fritz: *Der Ewige Jude*, 11:20-11:27, 1940. Se note i litteraturlisten.

⁵¹ Hitlers ide om at udvide de tyske grænser, samt sender uønskede befolkningsgrupper væk, sådan at arieren kunne få 'leverum' til at overleve (fra: Noakes, Jeremy: *Hitler and 'Lebensraum' in the East*, bbb.co.uk, senest opdateret 30. marts 2011.)

⁵² Aktion mod jøderne i den tyske befolkning, hvor jødiske forretninger mm. blev ødelagt af nazisterne (fra: Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, kapitel 9: jødeforfølgelse s. 78)

⁵³ Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, kapitel 9: jødeforfølgelse s. 78

⁵⁴ Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, kapitel 9: jødeforfølgelse s. 109-110

⁵⁵ Folkedrab.dk: *De jødiske ofre*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

geniske teorier altså blandt andet til udtryk ved tvangssterilisation og folkemord af de såkaldt mindreværdige, som man mente var til fare for den tyske befolkning og for arierens rene blod. Derudover kan tiltag som moderkorset⁵⁶ og Lebensborn⁵⁷ projektet også nævnes.

⁵⁶ En præmie som blev givet til ariske kvinder, der fulgte førerens anbefaling om at få mange børn. Den første modtager af moderkorset var Magda Goebbels. (fra: Hornshøj-Møller: *Førermyten*, s. 238, Tidernes Skrifter, 1998.)

⁵⁷ Avlsprogram, hvor man satte ariske kvinder i kontakt med SS-mænd, så de kunne få børn sammen. (fra: Sütçü, Emrah & Kindtler-Nielsen, Buc: *Hvad var nazisternes Lebensborn-program?* Historienet.dk, 5. Februar 2020.)

NUTIDENS EUGENIK

Kendetegnet ved eugenikken var altså især de socialt uønskede som målgruppe, stigmatisering af handicappede, tvang, det pseudovidenskabelige grundlag, samt den politiske målsætning om at afværge degeneration og forbedre samfundets genpulje, hvilket altså involverede statens indblanding.⁵⁸ Siden det nazistiske styre i Tyskland er der sket meget i vores opfattelse af eugenik grundet vores forbedrede viden om genetik. Der er derfor stor debat om hvorvidt eugenik og racehygiejne stadig ses i nogle aspekter af vores nutidige samfund, især inden for genetikken.

STERILISATION I INDIEN

Et eksempel på hvordan eugenikken kommer til udtryk i dag er Indiens *family planning* program, der blev iværksat kort tid efter 2. Verdenskrig, og som var statssponsoreret.⁵⁹ Dette eksisterer stadig og har til formål at kontrollere befolkningstallet, gennem sterilisation og præventionsmidler. Officielt bør dette program være såkaldt 'target-free', det vil sige at programmet ikke er rettet imod bestemte målgrupper. Efter undersøgelser lavet af Centre of Health and Social Justice viser det sig dog, at samfundsarbejdere fra India's National Rural Health Mission, dem som står for finansieringen af sterilisations camps, modtager targets⁶⁰ fra deres overordnede. Derudover viste en undersøgelse, at forskellige sundhedsarbejdere blev bedt om at bringe en fast mængde af kvinder til de forskellige sterilisationscamps. Hvis dette ikke skete fik de advarsler og lønnedsskæringer, samtidig blev kvinderne også tilbudt penge for at blive steriliseret for at nå disse kvoter.⁶¹

Ved at tilbyde kvinderne penge bliver målgruppen for sterilisationerne især kvinder i de laveste sociale lag, eftersom det er dem som mangler penge. For at understøtte dette viser bilag 5, hvordan der i 2015-16 var flere kvinder i de laveste kaster som blev steriliseret end de højeste kaster. Herved ses altså et tydeligt eugenisk kendetegn ved sterilisationerne i Indien, nemlig at det er de laveste i samfundet der er målgruppe. Vi ser også en form for tvang, i form af penge og i form af at samfundsarbejderne aktivt søger at overbevise kvinder om at få foretaget en sterilisation, i og med at samfundsarbejderne skal nå en kvote. Derudover viser andre undersøgelser⁶² at størstedelen af kvinder ikke fik tilbudt rådgivning eller blev informeret om andre former for præventionsmidler, hvilket også tyder på tvang i form af manipulation. Derudover viser statens medvirken at targets kan være en skjult dagsorden ved sterilisationerne, fordi det især er kvinder i de lave samfundsklasser der får mange børn og dermed koster samfundet mere. Statsinteressen viser dermed også et eugenisk træk ved sterilisations programmet.

⁵⁸ Koch, Lene: *Racehygiejne i Danmark 1920-56*, kapitel: Den nye og den gamle eugenik s. 241, 2010

⁵⁹ Wikipedia: *Family planning in India*, en.wikipedia.org, sidst opdateret 9. marts 2020.

⁶⁰ Targets = bestemte målgrupper som de skal opsøge

⁶¹ Pulla, Priyanka: *Why are women dying in India's sterilisation camps?* bmj.com, 8. december 2014.

⁶² Pulla, Priyanka: *Why are women dying in India's sterilisation camps?* bmj.com, 8. december 2014.

MODERNE GENETIK SAMMENLIGNET MED EUGENIK

Teoretisk set kan sterilisationerne i Indien ikke kategoriseres som eugenik, men det teoretiske ser vi til gengæld i den genetiske verden. Udviklingen i medicin har givet bredere muligheder for at frasortere uønskede børn med handicap i form af sygdomme, kromosomfejl og andet. Dette er muligt igennem fosterdiagnostik,⁶³ som har til formål at undersøge fosterets tilstand, herunder om det har kromosomfejl eller er disponeret for forskellige arvelige sygdomme med mere. Hvis en anormalitet opdages ved fosterdiagnostikken har moren herefter mulighed for at få foretaget en abort. Grundet formålet er fosterdiagnostik under stor debat.⁶⁴

I artiklen *is modern genetics the new eugenics?* fra 2003 forholder Dr. Charles J. Epstein sig til denne debat, heri hævder han således: *“In the strictest sense, the question of whether prenatal diagnosis is eugenics translates into another question: does prenatal diagnosis seek to ensure the birth of well-born children? The answer is quite straight forward: yes, it does indeed seek to ensure the birth of well-born children!”*. Han mener altså, at hvis man forholder sig udelukkede på teoretisk plan, og kun kigger på Galtons definition af eugenik, så kan man godt klassificere fosterdiagnostik som eugenik. Han fremhæver til gengæld at der er flere sider af eugenikken, dels den side der beskæftiger sig med, at det enkelte afkom er 'af god byrd', og dels den side der beskæftiger sig med hele samfundets genpulje. Her hævder han at fostervandsdiagnostik ikke søger at forbedre den samlede genpulje, men kun det enkelte barn.⁶⁵

Dette kan man dog også modargumentere, eftersom intentionen og motivation ved fosterdiagnostik kan være forskellig. Fra statens side ligger nemlig et incitament til at have den bedst mulige genpulje, eftersom dette vil føre til færre medicinske omkostninger. Da det er staten der yder muligheden for fosterdiagnostik, ved blandt andet at gøre det lovligt og i mange lande ved at gøre det gratis, kan der argumenteres for at formålet med fosterdiagnostik også kan være at forbedre den samlede genpulje i befolkningen. For den enkelte familie handler motivationen dog om det enkelte barn, og ikke den samlede genpulje.

Epstein fremhæver derudover et andet vigtigt perspektiv, nemlig om fosterdiagnostikken bygger på de samme formodninger som eugenikken gjorde, altså formodninger om at alle karaktærtæk var arvelige. Hertil hævder han at dette ikke er tilfældet.⁶⁶ Dette argument er vigtig i og med at den genetiske videnskab har udviklet sig meget siden starten af 1900-tallet, og der er blevet løftet sløret for mange dele af genetikken. Man har desuden opdaget at gener ikke determinerer alt, men at miljøet også har en stor påvirkning.

⁶³ Fostervandsdiagnostik indebærer ultralydsskanning, non-invasive prænatal test (NIPT), invasiv diagnostik, kromosom mikroarray (fra: Sundhedsstyrelse: *Retningslinjer for fosterdiagnostik*, sst.dk, 2017), samt pre-implantation genetic diagnosis (PGD) mm. (fra: Wilkinson, Stephen & Garrard, Eve: *Eugenics and the Ethics of Selective Reproduction*, Keele University, 2013).

⁶⁴ Vogel, Ida: *Genetiske sygdomme (prænatal diagnostik)*, Denstoredanske.dk, sidst opdateret d. 1. juni 2017.

⁶⁵ Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

⁶⁶ Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

Hvis man ydermere tager eugenikkens praktiske karaktertræk i betragtning, er det vigtigt at undersøge hvorvidt fosterdiagnostik udviser de samme karaktertræk. Hertil undersøger Epstein blandt andet tilstedeværelsen af tvang, hvilket især karakteriserede den gamle eugenik. Epstein konkluderer at selvom der ikke direkte er tvang indblandet, så er der alligevel nogle stærkt påvirkende kræfter, og han inddrager blandt andet dette argument: ”*What is routine is, by its very nature, coercive.*”⁶⁷ Med dette mener han at når fosterdiagnostik er blevet så almindeligt, og tilgængeligt i bred udstrækning, så medfører det også en forudsætning af, at man *bør* benytte sig af tilbuddet. Det insinuerer samtidig at det man screener for, altså potentielle handicap, er noget som bør undgås. Udover dette er der også et massivt samfundsmæssigt pres, i og med at der blandt mange hersker en opfattelse af den handicappedes liv som uønsket. Selv hvis der ikke er en tilstedeværelse af udefrakommende pres, ligger det implicit ved processen, at abort er en selvfølge hvis en anormalitet er påvist. Derudover er det også vigtigt, at rådgiverne der er tilknyttet fosterdiagnostik, er fuldstændig neutrale, hvilket er meget usikkert eftersom disse også påvirkes af den generelle samfundsopfattelse.⁶⁸ Således kan man altså argumentere for, at der er en hvis grad af tvang indblandet i form af pres. Man kan også argumentere for at tvangen ligger i, at der ikke nødvendigvis er tilstrækkelig økonomisk og social støtte, og at man derfor kan være tvunget til at abortere. På den anden side afhænger dette meget af hvilket samfund man befinder sig i, og hvordan samfundet er struktureret. Derudover kan man også argumentere for at så længe der ikke indgår direkte tvang, for eksempel i form af lov, så kan dette ikke sammenlignes med den oprindelige eugenik.

Et andet vigtigt perspektiv er statens indblanding. Her fremhæver sociolog Troy Duster, at ved at staten betaler for fostervandsdiagnostik, som det er tilfældet i Danmark, så bliver staten en form for tredje part. Yderligere mener han at staten ikke kan hævde at programmerne er designet til at assistere den enkeltes beslutning, samtidig med at de argumenterer for de økonomiske fordele ved prøven.⁶⁹ Hertil genopstår statens skjulte incitament til fosterdiagnostikken, nemlig at de økonomiske fordele ved at fosteret bliver screenet er større end de økonomiske ulemper. Altså et handicappet menneske koster staten mere end en fostervandsdiagnostik og en abort.⁷⁰ Disse økonomiske analyser kaldes cost-benefit analyser og er samtidig det væsentligste argument for indførelsen af fosterdiagnostik.⁷¹ Det er altså tydeligt at staten har en interesse i emnet selvom der ikke er decideret statskontrolleret.

Et andet perspektiv ved fosterdiagnostik, som kan sammenlignes med den oprindelige eugenik er stigmatiseringen af handicappede. Ved dette aspekt lyder argumenterne at fordi selve formålet med fosterdiagnostik er at forhindre handicappede børn, så antyder det at handicappede er mindreværdige borgere i samfundet, samt at deres liv ikke er værd at leve og derfor burde de ikke eksistere.

⁶⁷ Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

⁶⁸ Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

⁶⁹ Duster, Troy: *Backdoor to Eugenics*, New York: Routledge, 1990.

⁷⁰ Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

⁷¹ Koch, Lene: *Racehygiejne i Danmark 1920-56*, kapitel: Den nye og den gamle eugenik s. 243-244, 2010

Mange mener altså, at på dette punkt minder den moderne genetik meget om den oprindelige eugenik.⁷² Her ses altså den, måske, tydeligste sammenligning af karaktertræk ved den oprindelige eugenik og fosterdiagnostikken.

Inden for den genetiske verden ser vi altså flere perspektiver som drager konnotationer til datidens eugenik. Teoretisk kan fosterdiagnostik klassificeres som eugenik, og man kan argumentere for at fosterdiagnostikken viser aspekter fra den oprindelige eugenik i form af stigmatiseringen af handicappede, en indirekte tvang grundet samfundspres og samfundsstruktur, samt en interesse fra staten der indebærer økonomiske aspekter ved fosterdiagnostik og handicappede. Disse aspekter ses dog på ingen måde i samme grad som ved den oprindelige eugenik. I Lyset af den viden vi har om genetik i dag forsvinder desuden selve grundlaget for datidens eugenik. Galtons definition af eugenik skal nemlig ses som et produkt af hans samtid, hvor man mente at alle karaktertræk var arvelige. Den viden vi har i dag, danner derimod et solidt grundlag for indretningen af vores samfund, dermed kan man argumentere for, at de aspekter af eugenik vi ser i dag ikke kan forbindes med den oprindelige eugenik.

Det vedlagte bilag i opgavebeskrivelsen viser dog, hvordan det stadig bliver diskuteret om forskellige egenskaber udelukkende er genetisk determineret. I artiklen tages der udgangspunkt i om miljøet har indflydelse på udviklingen af intelligens. Her bliver E. Turkheimer og R. Nisbetts holdning om, at miljøets indflydelse på intelligens er afgørende, tilkendegjort. På den anden side af debatten er blandt andet de såkaldte 'white supremacists', samt forskerne C. Murray og R. Herrnstein, som gennem deres forskningsværk *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*, argumenterer for at forskelle i intelligens blandt racer skyldes genetiske forskelle. Denne er til gengæld stærkt kritiseret for dårlig og racistisk forskning. Her lyder kritikken på at forskningsmetoderne benyttet i undersøgelsen har en bias, altså de er fordomsfulde, og at forskerne bevidst undlader at medtage data som udfordrer deres synspunkter. Derudover kritiseres deres forskning også fordi den ignorerer andet forskning som modbeviser deres standpunkt. Der er altså tilsyneladende sammenfald mellem denne nyere raceforskning, som er blevet foretaget på grundlag af moderne genetik, og den ældre eugeniske pseudovidenskabelige forskning i form af fordomsfuld forskning og undladelse af visse data. Genetisk determinisme bliver således i dag brugt som argument for at hvide mennesker er klogere end sorte. Herved ses endnu et træk fra eugenikken.⁷³

⁷² Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

⁷³ Drivsholm, Louise Schou: *Studier i intelligens og race er et akademisk minefelt, som det er svært for forskere at navigere i*, information.dk, 11. Maj 2019.

KONKLUSION

Eugenik var en videnskabelig og politisk bevægelse, som begyndte i slutningen af 1800-tallet. Bevægelsen byggede på genetisk determinisme, og på en ide om at overføre Darwins selektionsprincip på mennesket. Begrebet eugenik blev af Francis Galton defineret som den videnskab, hvor man beskæftiger sig med forbedringen af menneskets kvaliteter. Kendetegnet ved eugenikken var de laverestående som målgruppe, stigmatisering af handicappede, et pseudovidenskabeligt grundlag, statskontrol og tvang.

De eugeniske principper spredte sig til store dele af verden, herunder Tyskland. Eugenikken blev et videnskabeligt grundlag for den nazistiske raceideologi. Denne byggede på en opfattelse af at arieren, som den ædleste race, ikke skulle krydses med mindreværdige, da dette ville føre til degeneration af arieren. Af de laverestående væsner udgjorde jøden, ifølge nazismen, den største trussel mod arieren. For at sikre Tyskland og den ariske race førte man eugenikkens principper ud i praksis, først gennem tvangssterilisationer og dernæst gennem medlidenhedsdrab af mindreværdige. Derudover adskilte man jøderne fra arierne gennem love, som blandt andet forhindrede giftmål mellem de to 'racer'. Senere benyttede man udryddelseslejre til helt at eliminere den jødiske 'race'. Ved hjælp af propaganda appellerede man til et fattigt og antisemitisk folk, og derved legitimerede man de eugeniske metoder.

I nyere tid ser vi stadig eugeniske træk, på trods af, at det er en bevægelse man i dag tager afstand fra. Dette ses blandt andet ved nylige sterilisationer i Indien, hvor de lavere samfundslag er målgruppe for sterilisationerne, og hvor man kan argumentere for at en mindre grad af tvang og statsinteresse finder sted. Derudover kan fosterdiagnostik teoretisk defineres som eugenik, og på det praktiske plan kan stigmatiseringen af handicappede, en vis grad af tvang, samt statsinteresse også bidrage til, at det kan anses for at være eugenik. Dog er den moderne genetik, herunder forsterdiagnostik, bygget på et genetisk grundlag, som adskiller sig fra eugenikkens genetiske grundlag, og man kan dermed argumentere for at den ikke kan forbindes med eugenik. Vi ser dog stadig forskere som argumenterer for genetisk determinisme i arv/miljø-debatten, og som bruger dette som argument for at hvide er klogere end sorte. Herved ser vi at eugeniske tanker lever i bedste velgående.

LITTERATURLISTE

Internetsider og artikler:

Andersen, Nina Trige: *Racehygiejne*, faktalink.dk, januar 2014.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://faktalink.dk/titelliste/racehygiejne>

Drivsholm, Louise Schou: *Studier i intelligens og race er et akademisk minefelt, som det er svært for forskere at navigere i*, information.dk, 11. Maj 2019.

Hentet 30. marts 2020: <https://www.information.dk/moti/2019/05/studier-intelligens-race-akademisk-minefelt-svaert-forskere-navigere>

Epstein, Charles J: *Is modern genetics the new eugenics?* Nature.com, 1. november 2003.

Hentet 1. april 2020: <https://www.nature.com/articles/gim2003376#ref-CR4>

Ferro, Shaunacy: *Would you be able to pass a world war 1 literacy test?* Mentalfloss.com, 17. marts 2018.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://www.mentalfloss.com/article/535841/would-you-be-able-pass-world-war-i-military-literary-test>

Folkedrab.dk: *De jødiske ofre*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://folkedrab.dk/artikler/de-joediske-ofre>

Folkedrab.dk: *Kilde: Lov om sterilisation*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://folkedrab.dk/kilder/kilde-lov-om-sterilisation>

Folkedrab.dk: *Nürnberg-lovene*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://folkedrab.dk/artikler/nürnberg-lovene>

Folkedrab.dk: *Sterilisation og eutanasi*, Folkedrab.dk, senest opdateret november 2018.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://folkedrab.dk/artikler/sterilisation-og-eutanasi>

Galton, Sir Francis: *Africa for the chinese*, galton.org, 5. juni 1873.

Hentet 1. april 2020 fra: <http://galton.org/letters/africa-for-chinese/AfricaForTheChinese.htm>

Galton, Sir Francis: *Probability, the foundation of eugenics* i *Essays in Eugenics*, The Eugenics Education Societ, 1909 (fundet på galton.org).

Hentet 1. april 2020 fra: <http://galton.org/books/essays-on-eugenics/galton-1909-essays-eugenics-1up.pdf>

Gilham, Nicolas W.: *Sir Francis Galton and the birth of Eugenics*, annualreviews.org, december 2001.

Hentet 1. april 2020 fra: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.genet.35.102401.090055>

History.com editors: *Social Darwinisme*, history.com, senest opdateret 21. August 2018.

Hentet 1. april 2020 fra: <https://www.history.com/topics/early-20th-century-us/social-darwinism>

Hjermitslev, Hans Henrik: *Gregor Mendel*, evolution.dk.

Hentet 1. april 2020 fra: <http://www.evolution.dk/historie/neodarwinismen/gregor-mendel/index.html>

Hjermitslev, Hans Henrik: *Tidlig genetik*, evolution.dk.

Hentet 1. april 2020 fra: <http://www.evolution.dk/historie/neodarwinismen/tidlig-genetik/index.html>

Kristiansen, Søren: Racehygiejne var en afgørende drivkraft bag holocaust, Berlingske Tidende, 1996.

Note: Findes ikke online.

Noakes, Jeremy: Hitler and 'Lebensraum' in the East, bbb.co.uk, senest opdateret 30. Marts 2011.

Hentet 2. April fra: http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/hitler_lebensraum_01.shtml

Norrgard, Karen: *Human Testing, the Eugenics Movement, and IRBs*, Nature.com, 2008.

Hentet 1. april 2020 fra: <https://www.nature.com/scitable/topicpage/human-testing-the-eugenics-movement-and-irbs-724/>

Pedersen, Karen L. & Sloth, Pernille B.: *Barsk virkelighed bag ny dansk film: 'Åndsvage' kvinder blev gemt væk på øde ø og steriliseret*, dr.dk, 9. oktober 2018.

Hentet 2. april 2020 fra: <https://www.dr.dk/historie/barsk-virkelighed-bag-ny-dansk-film-aandssvage-kvin-der-blev-gemt-vaek-paa-oede-oe-og>

Pulla, Priyanka: *Why are women dying in India's sterilisation camps?* bmj.com, 8. december 2014.

Hentet 30. marts 2020 fra: <https://www.bmj.com/content/bmj/349/bmj.g7509.full.pdf>

Spencer, Herbert: *Principles of Biology*, 1864, fundet på Encyclopædia Britannica.

Hentet 1. april 2020 fra: <https://www.britannica.com/science/survival-of-the-fittest>

Sundhedsstyrelse: *Retningslinjer for fosterdiagnostik*, sst.dk, 2017.

Hentet 2. april 2020: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2017/-/media/Udgivelser/2017/Fosterdiagnostik/Retningslinjer-for-fosterdiagnostik.ashx>

Sütçü, Emrah & Kindtler-Nielsen, Bue: *Hvad var nazisternes Lebensborn-program?* Historienet.dk, 5. februar 2020.

Hentet 2. april fra: <https://historienet.dk/krig/2-verdenskrig/nazisme/hvad-var-nazisternes-lebensborn-program>

The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 02 "Racial Delusions and the Selective Breeding of Humans", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret i 2012.

Hentet 1. april 2020: <http://gedenkstaettesteinhof.at/en/exibition/02-racial-delusion-and-selective-breeding-humans>

The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 08 "Operation T4", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret i 2012.

Hentet 30. marts 2020 fra: <http://gedenkstaettesteinhof.at/en/exibition/08-operation-t4>

Tortzen, Chr. Gorm: *Prometheus*, Denstoredanske.dk, seneste opdateret d. 5. februar 2009 af redaktionen.

Hentet 30. marts 2020 fra: http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Religion_og_mystik/Gu-der_i_antik_litteratur/Prometheus

Vogel, Ida: *Genetiske sygdomme (prænatal diagnostik)*, Denstoredanske.dk, sidst opdateret d. 1. juni 2017.
Hentet 30. marts 2020 fra: [http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Sundhedsvidenskab/Børnesygdomme_og_medfødte_misdannelser/genetiske_sygdomme/genetiske_sygdomme_\(Prænatal_diagnostik\)](http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Sundhedsvidenskab/Børnesygdomme_og_medfødte_misdannelser/genetiske_sygdomme/genetiske_sygdomme_(Prænatal_diagnostik))

Wilkinson, Stephen & Garrard, Eve: *Eugenics and the Ethics of Selective Reproduction*, Keele University, 2013.

Hentet 1. april 2020 fra: https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/65644/1/Eugenics_and_the_ethics_of_selective_reproduction_Low_Res_1.pdf

Wikipedia: *Family planning in India*, en.wikipedia.org, sidst opdateret 9. marts 2020.

Hentet 30. marts 2020: https://en.wikipedia.org/wiki/Family_planning_in_India

Bøger:

Darwin, Charles: *Arternes oprindelse ved naturlig selektion eller bevarelse af de bedst tilpassede racer i kampen for tilværelse*, Oversat af Jørn Madsen, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet, 2009.

Dawkins, Richard: *The Genetic Revolution and Human Rights*, Oxford University Press, 1990.

Duster, Troy: *Backdoor to Eugenics*, New York: Routledge, 1990.

Egebo, Als Lone: *Genetikbogen B+A*, Nucleus Forlag ApS, 2015

Frederiksen, Peter: *Det Tredje Rige fællesskab og forbrydelse*, Systime, 1998.

Hitler, Adolf: *Mein kamp*, Oversat af Clara Hammerich, Jørgen Paludans Forlag, 1966.

Note: Jeg har benyttet en e-bog version, hvor den kun angiver procentmæssigt hvor langt i bogen man er. Citat henvisningerne er derfor angivet ved procent.

Hornshøj-Møller: *Førermyten*, Tidernes Skrifter, 1998.

Kirkebæk, Birgit: *Racehygiejnens fødsel i Gén-vejen*, Forlaget Thorup, 1922

Koch, Lene: *Racehygiejne i Danmark 1920-56*, 2. Udgave, Informations Forlag, 2010

Ploetz, Alfred: *Grundlinien einer Rassen-Hygiene*, S. Fischer, 1895.

Film:

Hippler, Fritz. (Instruktør). (1940). *Der Ewige Jude* [Film].

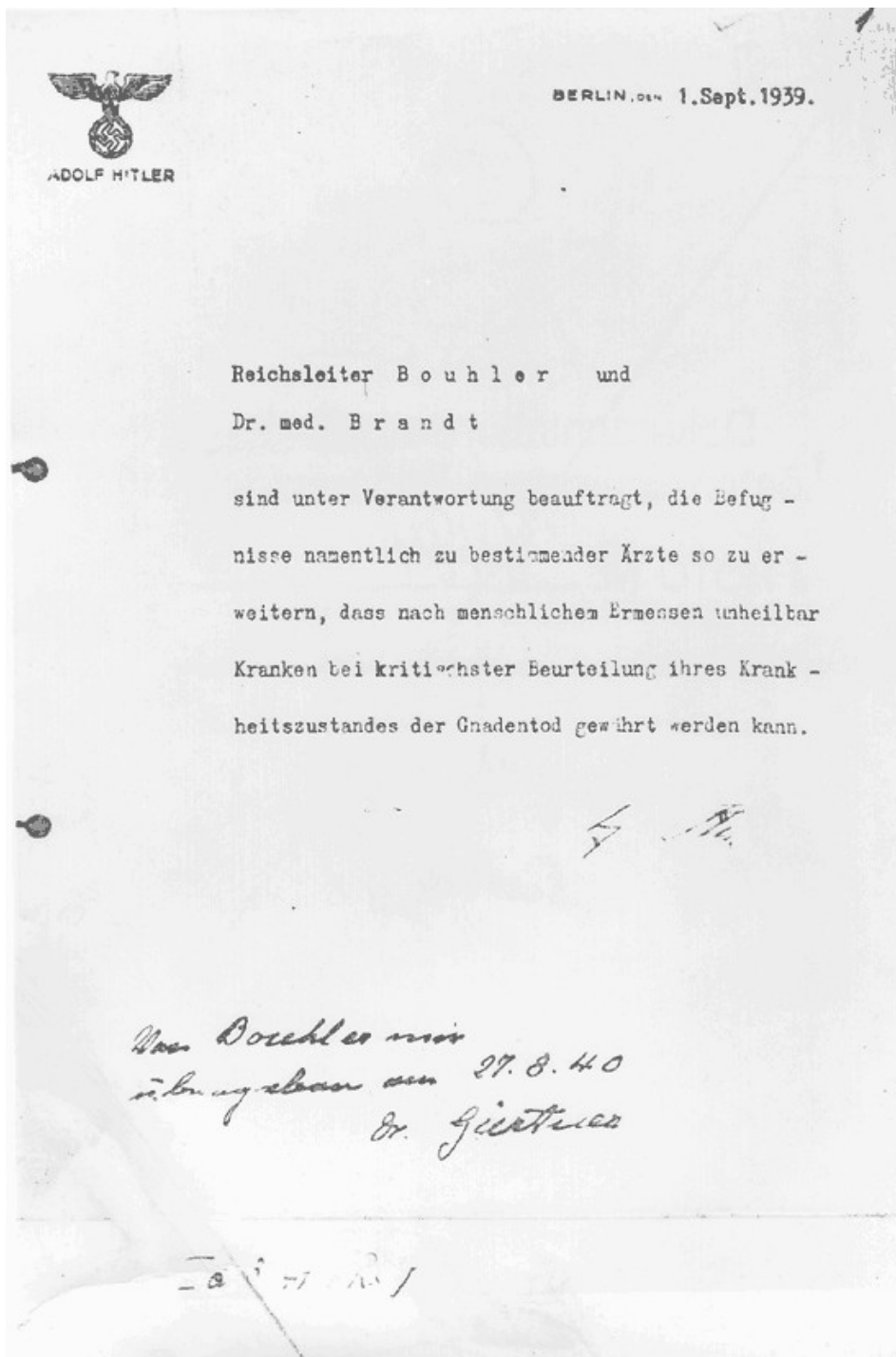
Note: Et uddrag af filmen er blevet gjort tilgængelig gennem undervisningen. Uddraget har engelske tekster, og citaterne står derfor på engelsk.

BILAG

BILAG 1

The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 08 "Operation T4", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret 1 2012.

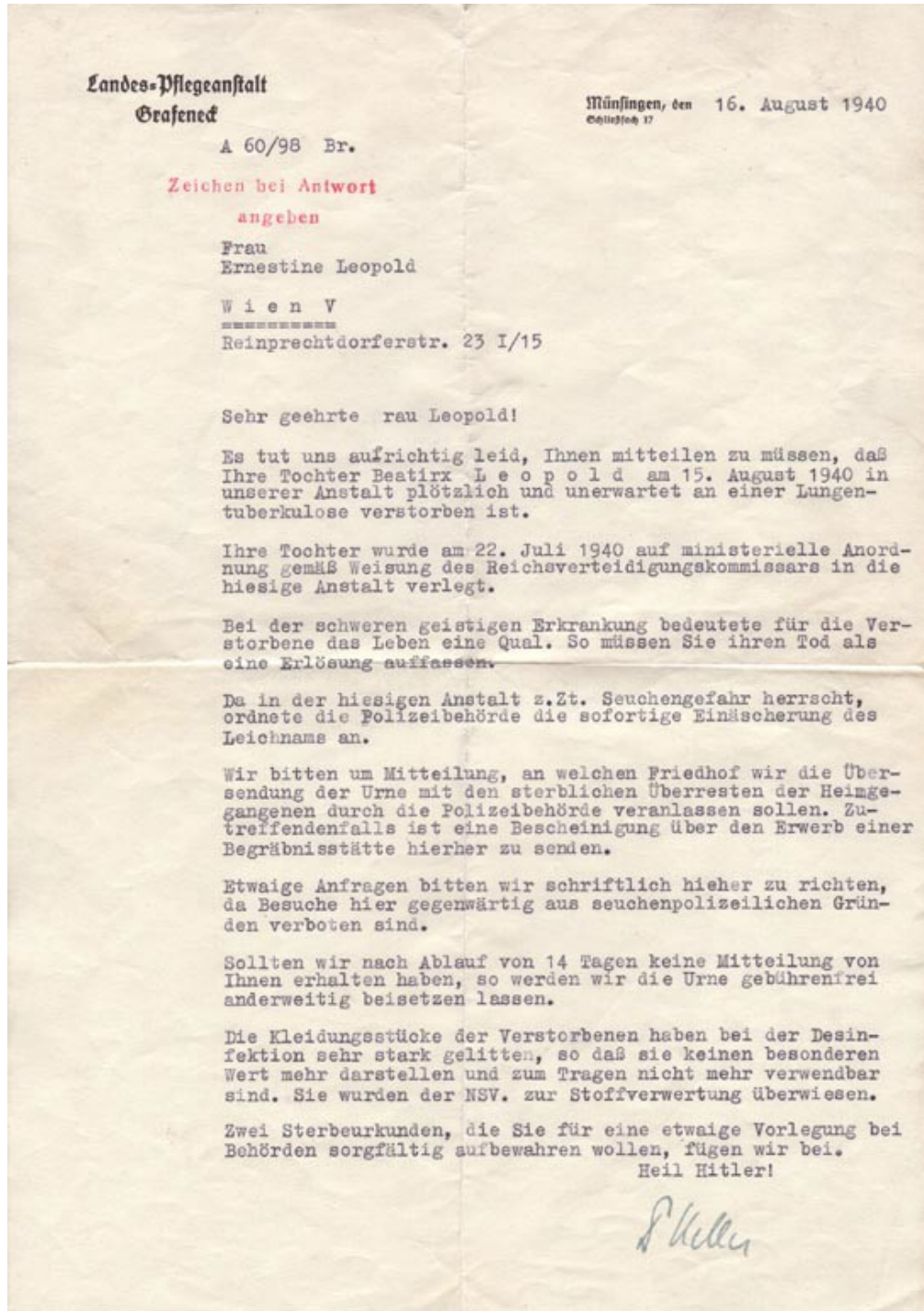
Hentet 30. marts 2020 fra: <http://gedenkstaettesteinhof.at/en/exhibition/08-operation-t4>

BILAG 2

The Exhibition in Vienna's Otto Wagner Hospital: 08 "Operation T4", Gedenkstaettesteinhof.at, sidst opdateret 1 2012.

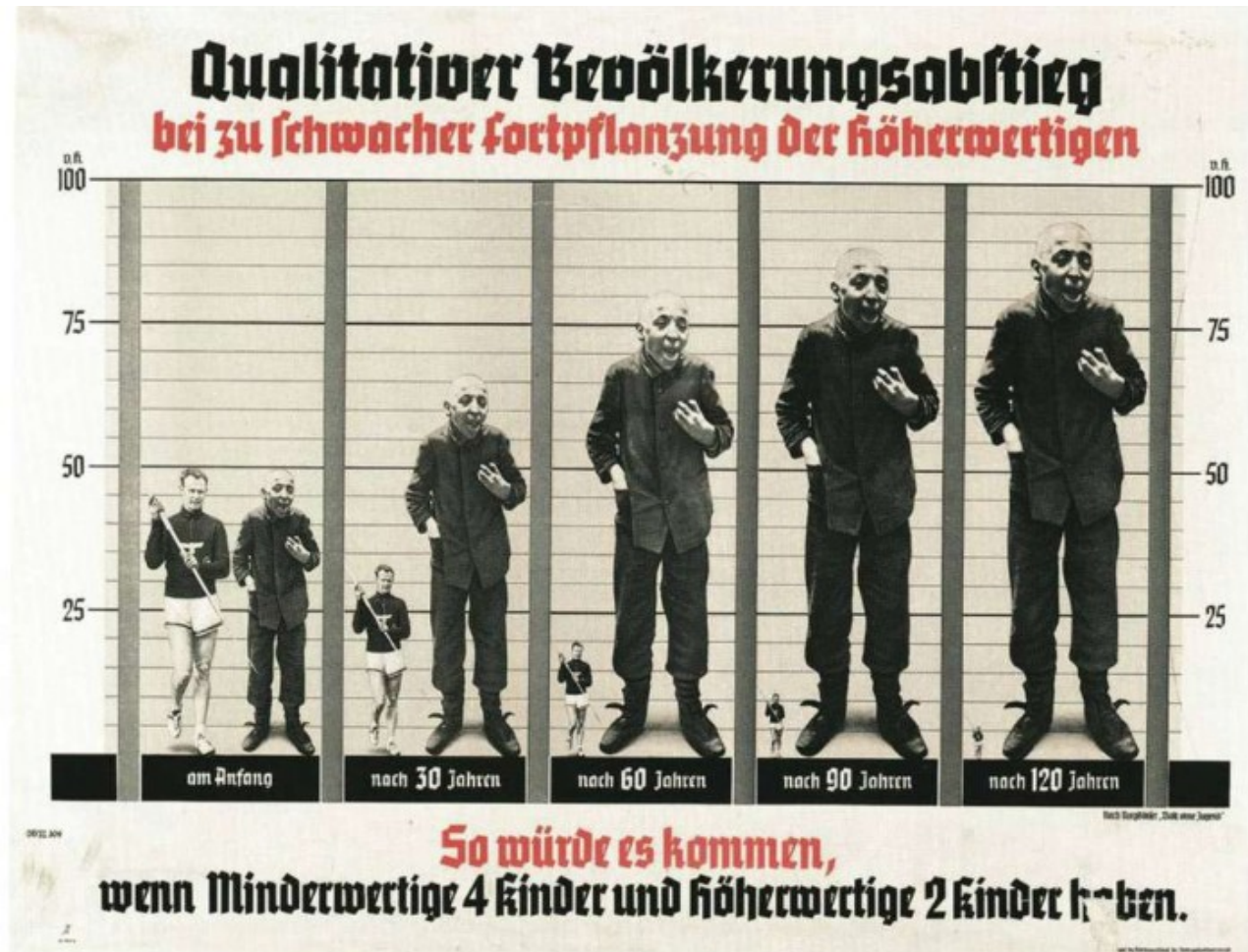
Hentet 30. marts 2020 fra: <http://gedenkstaettesteinhof.at/en/exhibition/08-operation-t4>

BILAG 3

»Racial Hygiene« Propaganda, 1935

© Bildarchiv Gedenkstätte Grafeneck - Dokumentationszentrum

Hentet 1. April 2020 fra: <https://www.t4-denkmal.de/eng/Vorgeschichte>

BILAG 4

Propaganda plakat for eugenik og eutanasi, 1938, © Deutsches Historisches Museum, Berlin

Lebendiges museum online.

Hentet 1. April 2020 fra: <https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/plakat-zu-eugenik-und-euthanasie-um-1938.html>

BILAG 5

Sharma, Kanika og Gupta, Aashish: *Social disadvantage and population control in India*, 20. September 2018

Link hertil: <http://paa2019.populationassociation.org/uploads/193513>

Figure 1: Women from socially disadvantaged groups are more likely to be sterilized (India, 2015-16)

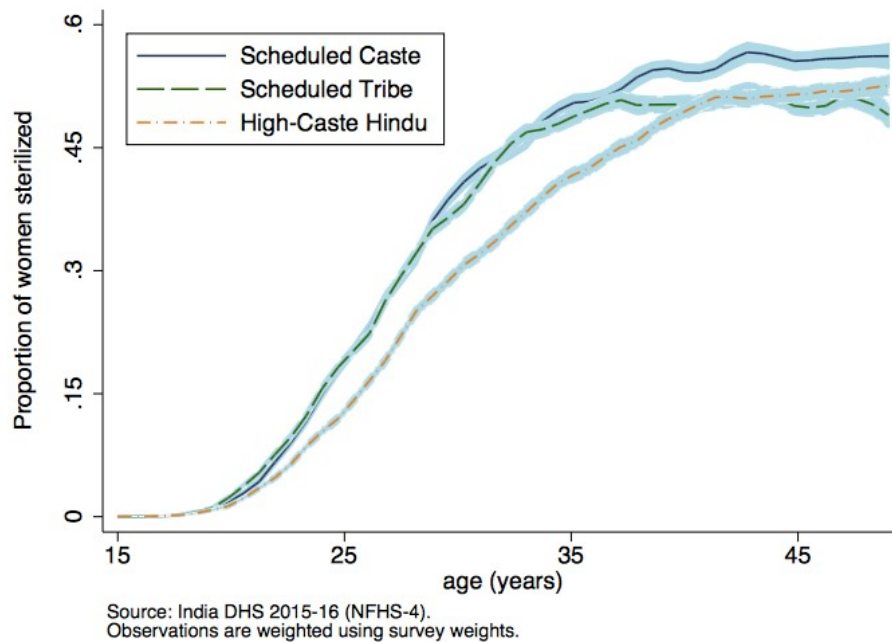

Figure 2: A larger proportion of women from socially disadvantaged groups are sterilized at younger ages (India, 2015-16)

